

# ODKLADY ŠKOLNÍ DOCHÁZKY A RIZIKO ŠKOLNÍHO SELHÁVÁNÍ

## POSTPONEMENT OF THE COMMENCEMENT OF SCHOOL ATTENDANCE AND THE RISK OF SCHOOL FAILURE

Anna Páchová<sup>1</sup>, Zuzana Bílková<sup>2</sup>, Zuzana Štefánková<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

<sup>2</sup> Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

### Abstrakt

Příspěvek k problematice odkladů školní docházky je součástí výzkumu zaměřeného na příčiny školní neúspěšnosti u žáků 1. stupně ZŠ. Odklad školní docházky je totiž opatřením, které má z principu věci riziko školní neúspěšnosti eliminovat ještě před tím, než vůbec může vzniknout. I přes v ČR velmi rozšířenou praxi však zůstává otázkou, jak moc se to daří. Cílem příspěvku je prezentovat, jak si děti, kterým byla školní docházka odložena, vedou ve srovnání se svými spolužáky a jaké mechanismy jim mohou pomoci k vyrovnání případných počátečních rozdílů.

**Klíčová slova:** odklad školní docházky, školní neúspěšnost, pedagogický postup, 1. stupeň ZŠ

### Abstract

The contribution to the issue of Postponement of the Commencement of School Attendance is part of the research focused on the causes of school failure among pupils of the 1st grade of elementary school. Postponement of the Commencement of School Attendance is an arrangement which, in principle, is intended to eliminate the risk of school failure before it can even arise. Despite the very well-established practice in the Czech Republic, the question remains as to how well it succeeds. The aim of the contribution is to present how children whose schooling has been postponed perform compared to their classmates and what mechanisms can help them to compensate for any initial differences.

**Keywords:** Postponement of the Commencement of School Attendance, school failure, pedagogical practice, primary school

## 1 ÚVOD

Odklady školní docházky (OŠD) jsou v ČR velmi rozšířeným fenoménem. Každoročně dostává OŠD zhruba 20 % dětí (Školy a školská zařízení 2020/2021). To je výrazně více, než je tomu v okolních zemích. (Greger in Greger, Simonová, Straková, 2015). Přesto existuje minimum studií, které by se zabývaly přímo efektivitou OŠD.

## 2 TEORIE

OŠD jsou složitým tématem. Na jedné straně se ukazuje, že volba vhodného času k nástupu do školy je důležitý krok (Ordine, Rose, Sposato, 2018), protože děti, které vstupují do školní docházky nezralé, jsou vystaveny zvýšenému potenciálnímu riziku selhání. Na druhou stranu využívání OŠD s sebou přináší nehomogenitu věkového složení třídy a s ní větší náročnost pro vyučující i pro samotné žáky. Z tohoto hlediska považujeme za důležité otevřít diskuzi týkající se toho, jakým dětem je v ČR OŠD udělován a jak si tyto děti vedou v průběhu začátku školní docházky ve srovnání se svými spolužáky.

## 3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumu mapujícího problematiku školní neúspěšnosti se účastnilo 672 žáků a žákyň z 29 tříd, kteří byli sledováni od 1. do 3. ročníku. Opakovaně byla používána sada výzkumných nástrojů – pozorování výuky, rozhovory s vyučujícími, standardizované psychologické testy, didaktické testy a postojové dotazníky.

V rámci tohoto příspěvku představíme výsledky týkající se žáků s OŠD. Cílem této části výzkumu bylo zmapovat výkony žáků s OŠD ve srovnání s jejich spolužáky a zmapovat jejich posuny v průběhu druhého a třetího ročníku. Zajímá nás tedy vliv OŠD na potenciální školní selhávání.

## 4 VÝSLEDKY

V rámci našeho souboru mělo OŠD 20,9% (N = 137) dětí, což odpovídá dlouhodobému průměru v ČR. Ukázalo se, že zhruba dvě třetiny žáků s OŠD dosahují podobných výkonů jako jejich spolužáci. Dílčí oslabení jsou spojena spíše s nekognitivními faktory, jako je fyzická zdatnost, manuální šikovnost a sebe-

obsluha a zvládání emocí. Pokud tedy budeme předpokládat, že OŠD u těchto dětí byl udělen oprávněně, lze konstatovat, že díky němu děti vyrovnaly své původní obtíže.

U zhruba třetiny dětí s OŠD jsou však deficity výraznějšího charakteru (jedná se zejména o starší děti s OŠD, kterým v době nástupu do první třídy bylo více jak 7 let a 6 měsíců). Zde jsou typické horší výsledky v oblasti paměti, v některých úlohách inteligenčních testů a následně i v oblasti školního výkonu.

## 5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Závěry výzkumu ukazují, že na žáky s OŠD nelze nahlížet jako na jednolitou skupinu, ale je potřeba je vnímat jako skupinu žáků, u kterých je větší riziko školního selhávání. Zdá se, že pro část dětí je OŠD jen odložením konfrontace jejich oslabení s nároky školní docházky. Těmto dětem by měla být věnována větší podpora již v předškolní přípravě, nejlépe jako cílené intervence během odkladového roku v mateřské škole či v přípravném ročníku. U dětí s výraznějšími problémy by pak bylo vhodné revidovat diagnostiku v PPP před nástupem do školy za účelem stanovení podpůrných opatření od začátku školní docházky tak, aby se riziko školního selhávání snížilo.

## PODĚKOVÁNÍ

Studie byla realizována za finanční podpory MŠMT: Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání; Výzva č. 02\_19\_076 pro Inovace v pedagogice v prioritní ose

## 6 LITERATURA

Greger, D., Simonová, J., & Straková, J. (2015). *Spravedlivý start. Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Ordine, P., Rose, G., & Sposato, D. (2018). Parents Know Them Better: The Effect Of Optional Early Entry On Pupils'schooling Attainment. *Economic Inquiry*, 56(3), 1678–1705.

ČŠI (2023). *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2020/2021 – výroční zpráva ČŠI*. Dostupné z [https://www.csicr.cz/CSICR/media/Elektronicke-publikace/2021/Vyrocní\\_zprava\\_Ceske\\_skolni\\_inspekce\\_2020\\_2021/html5/index.html?pn=1](https://www.csicr.cz/CSICR/media/Elektronicke-publikace/2021/Vyrocní_zprava_Ceske_skolni_inspekce_2020_2021/html5/index.html?pn=1)